
Poslední překlad Bible vyšel před 400 roky. Pak Kralické zastavila Bílá hora

---

Poslední kralický překlad Bible vyšel před 400 roky. Pak Jednotu bratrskou zastavila Bílá hora

Poprvé v ní lidé mohli listovat právě před čtyřmi sty léty, její nové reedice však vycházejí dodnes. Řeč je o posledním předbělohorském vydání Bible kralické z roku 1613, jež svou kvalitou přetrvalo věky. O otázkách souvisejících s Bibli kralickou, na které vědci dosud neznají odpovědi, hovořil v rozhovoru pro časopis iForum proděkan [Evangelické teologické fakulty UK](#) a ředitel [Centra biblických studií](#) Jan Roskovec, Th.D.

Proč je vydání Bible kralické právě z roku 1613 natolik významné, že se nyní po celé republice tak významně připomíná výročí jeho vzniku?

To, s čím začala v 16. století Jednota bratrská, byl velmi ambiciózní projekt, který byl násilně přerušena bitvou na Bílé hoře a událostmi po ní. Jednota bratrská vydala nový překlad Bible do češtiny v poměrně krátké době ve třech vydáních, která se od sebe v detailech liší. Nejprve to byla tzv. Šestidílka, první svazek pochází z roku 1579, poslední šestý svazek, Nový zákon, z roku 1594. Pak vyšla dvě jednosvazková vydání, první v roce 1596 a druhé v roce 1613, které bylo také poslední před Bílou horou. A podle něj se pak Bible kralická přetiskovala a přetiskuje do dnešní doby. Ta Bible kralická, kterou mají lidé dnes doma, je tedy vlastně text z onoho roku 1613.

Je to tedy tato „Bible kralická“, která působila v české kultuře. Dlouhou dobu byla jakýmsi rezervoárem kvalitního českého jazyka, a to nejenom v českých zemích, ale i na Slovensku. Přinejmenším evangeličtí křesťané totiž žili na Slovensku v jazykovém prostředí Bible kralické, což výrazně pomohlo k tomu, že se slovenština jako jazyk udržela.

To znamená, že současné vydání Bible kralické jsou skutečně totožná s vydáním z roku 1613?

Je to tak, tedy pouze s malými úpravami s ohledem na nový pravopis, jinak je to skutečně podoba textu z roku 1613.

Kdy vyšla Bible kralická v českých zemích po Bílé hoře oficiálně znovu?

Po Bílé hoře se Bible kralická velmi rychle dostala na index zakázaných knih. Další vydání se dočkala nejprve v cizině, v Halle a Žitavě na začátku 18. století, do Českých zemí byly tyto tisky pašovány. Katolická církev po Kralické bibli pátrala, odnímalá ji těm, kdo ji vlastnili, a někdy původní vlastníky i trestala. Bible pak byly likvidovány nebo zamykány do určených skříní v knihovnách. To trvalo až do vydání tolerančního patentu roku 1781. Pak vyšla Bible dvakrát v Bratislavě, Čechy se prvního nového vydání dočkaly až v roce 1863. Jednalo se o tzv. Jubilejní bibli, kterou k výročí příchodu Cyrila a Metoděje na Velkou Moravu vydal farář Josef Růžička. Zajímavé je, že byl farářem německy mluvícího luterského sboru v Praze.

Můžete jako bibliista zhodnotit Bibli kralickou z hlediska kvality překladu?

Bible kralická je prvním českým překladem Bible z původních jazyků – Starého zákona převážně z hebrejštiny a částečně z aramejštiny, Nového zákona z řečtiny. Už to samotné je významnou věcí.

Na druhé straně tento překlad přišel ve srovnání s okolními zeměmi poměrně pozdě, téměř o dvě generace. A také charakteristiku Bible kralické jako překladu z originálních jazyků novější bádání trochu zpochybňuje. Pro vysvětlení je třeba popsat situaci, v níž Jednota bratrská – malá, přesto velice výrazná církevní skupina – k překládání přistoupila.

Byla to doba, kdy na univerzitách zavládl nový směr vzdělanosti, pro který se ujalo označení renesanční humanismus a který ztělesňuje především postava Erasma Rotterdamského. Tehdy se věnovala nová pozornost starověkým a také biblickým textům. Zároveň se prosazoval nový přístup k překládání, nová teorie překladu.

Do té doby byla Bible překládána do národních jazyků z tzv. Vulgáty, latinského překladu, který z větší částí pořídil na přelomu 4. a 5. století sv. Jeroným. A při překladu se kladl velký důraz především na doslovnost.

V Českých zemích šíření překladů Bible napomohla husitská doba. Husité kladli velký důraz na to, aby každý křesťan dobře Bibli znal, a proto se tehdy u nás šířila více než v jiných zemích. Byly to ovšem ještě překlady z Vulgáty. To je podle mě jeden z důvodů, proč u nás začal vznikat překlad Bible z původních jazyků až relativně pozdě.

V době, kdy se do toho pustili bratrští překladatelé, už existovaly německé, francouzské i anglické překlady a vznikaly navíc i nové latinské.

Srovnáním textů lze ukázat, že Kraličtí k novým latinským překladům přihlíželi – a zároveň že přihlíželi i ke stávajícím českým překladům a v mnohém se jich drželi. Odtud tedy ty pochyby o tom, nakolik kralický překlad skutečně vychází z hebrejských a řeckých textů. Rozsáhlejší srovnávací studie však stále chybí.

Já sám bych se držel toho, co říkají sami kraličtí překladatelé v předmluvě k Šestidílce – že z původních jazyků překládali. Jejich ohled na nové překlady latinské se dá chápat jako snaha držet krok se současnou jazykovědou a ohled na starší překlady české zase jako respekt k tradici, k tomu, jak se již biblické slovo v českém jazyce zabydlelo.

V každém případě se jedná o velmi kvalitní práci. Dokládá to nakonec i fakt, že přes všechny překážky se právě tento překlad stal tak vlivným, přežil staletí a je vydáván dodnes. Sami Kraličtí jej ovšem nepokládali za dokonalý či definitivní. Neustále jej vylepšovali. To, že vydání z roku 1613 je „poslední“, způsobila násilím Bílá hora.

Jaké výzvy v sobě nese Bible kralická pro současné badatele?

Zájem o Bibli kralickou se datuje už od doby Josefa Dobrovského, ale navzdory tomu dosud neexistuje žádná souborná monografie, která by popsala celý projekt a věnovala se všem otázkám, jež jsou s překladem spojeny. Zatím nemáme ani kritické vydání kralického textu, které by zachytilo jeho vývoj.

Jak jsem již zmínil, není podrobněji prozkoumáno, jak probíhal proces překladu, z jakého textu a z jakých dalších pomůcek Kraličtí vycházeli. Všechny dosavadní názory jsou opřeny jenom o dílčí studie.

Také není podrobněji zpracovaná vykladačská metoda kralických poznámek v Šestidílce. Tento způsob – text obklopený poznámkami různého charakteru, technicky velmi náročně zpracovaný – je myslím docela ojedinělý. Bylo by zajímavé zjistit, jestli Kraličtí měli nějaké vzory pro toto kompaktní uspořádání a z jakých zdrojů čerpali své výklady. To jsou hlavní výzvy, které nyní před badateli stojí.

U příležitosti čtyřsetletého výročí vydání kralického posledního předbělohorského překladu Bible pořádá Centrum biblických studií na Evangelické teologické fakultě UK vědeckou konferenci na téma *Bible v čase reformace*. Konference

je součástí projektu Grantové agentury ČR, centra excelence Historie a interpretace Bible a koná se v pátek 18. října v budově fakulty. Program konference naleznete [ZDE](#) .